

ANALIZA TRENDULUI FISCALITĂȚII LA NIVELUL STATELOR DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Gica-Gherghina, Culiță¹

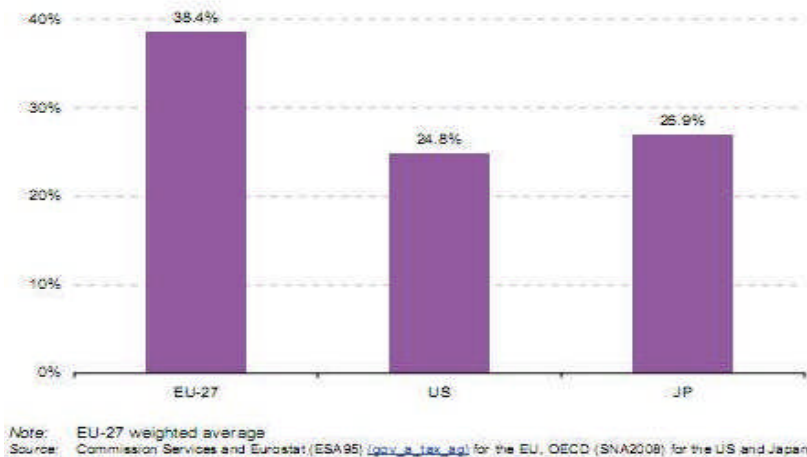
Rezumat: Fiscalitatea a devenit problema cheie a discuțiilor la nivel european datorită discrepanțelor majore dintre statele Uniunii Europene. Analiza acestora se impune așadar, cu atât mai mult cu cât majoritatea măsurilor anticriză din ultimii ani au vizat domeniul. Trebuie să o cunoaștem mai bine deoarece nu mai trebuie doar să privim și să comparăm diferiți indicatori cu cei ai Uniunii Europene, trebuie să înțelegem politicile și motivațiile valorilor analizate, să învățăm să luăm lecțiile cele mai valoroase de la „cursul experienței europene”.

Cuvinte cheie: fiscalitate, criză, impozite, Uniunea Europeană

Clasificarea JEL: H2, H3

1. UE – o regiune cu fiscalitate ridicată

Privită în ansamblu, Uniunea Europeană este o zonă cu fiscalitate ridicată. În anul 2010, ultimul pentru care a fost posibilă colectarea unor date complete, rata fiscalității, calculată ca pondere a veniturilor totale colectate în PIB, în toate cele 27 state europene, s-a situat la nivelul de 38,4 %, calculată ca medie ponderată. Această valoare este cu până la 40 % mai mare decât cea a SUA sau a Japoniei.

Grafic nr. 1. Rata fiscalității în UE, SUA și Japonia

Media UE este mare, nu doar comparativ cu cele două state dezvoltate ci în general; printre statele OECD, nemembre UE, doar Noua Zeelandă și Canada mai au o medie a fiscalității de peste 30 % din PIB.

Această medie ridicată nu dovedește însă că toate statele membre au o fiscalitate mare, dimpotrivă. Per total, diferențele dintre nivelul fiscalității între statele europene este semnificativ; media fiscalității, incluzând și contribuțiile la asigurările sociale, înregistrează diferențe de peste 20 %, de la nivelul de 47,6 % în Danemarca, la sub 27,1 % în Lituania, dovedind diferențele semnificative dintre statele Uniunii în ceea ce privește rolul statului în economie. Mai concret, presiunea fiscală este cu 70 % mai mare în țara cu cea mai mare fiscalitate, față de cea mai mică.

¹ Lector universitar doctor, Univeristatea „Constantin Brancoveanu” Pitesti, ggculita@yahoo.com

Ca regulă generală, se observă că fiscalitatea este în medie mai mare în vechile state UE-15 decât în cele 12 noi state membre (NMS), ce au aderat după anul 2004, cu câteva excepții; Irlanda și Grecia, care au cele mai reduse fiscalități din UE, dar și Portugalia care, cu o creștere de 0,5 % în 2010 se plasează în clasament deasupra Greciei.

Tabel nr. 1. Rata fiscalității în statele Uniunii Europene (% din PIB)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BE	43,8	44,3	44,8	45,4	45,4	45,1	45,1	45,2	44,7	44,8	44,8	44,4	43,9	44,2	43,4	43,9
BG	30,8	28,5	27,6	32,1	30,8	31,5	30,8	28,5	31,0	32,5	31,3	30,7	33,3	32,3	29,0	27,4
CZ	35,6	34,1	34,6	33,4	34,2	33,5	33,7	34,6	35,4	35,9	35,7	35,3	35,9	34,4	33,6	33,6
DK	48,8	49,2	48,9	49,3	50,1	49,4	48,8	47,9	48,0	49,0	50,8	49,6	48,9	47,8	47,7	47,8
DE	39,8	40,1	40,1	40,4	41,3	41,3	39,4	38,9	39,1	38,3	38,3	38,6	38,7	38,9	39,2	38,1
EE	36,3	34,3	34,3	34,0	32,5	31,0	30,2	31,0	30,5	30,6	30,6	30,7	31,4	31,7	35,7	34,2
EL	32,7	32,8	32,1	31,4	31,5	31,3	29,5	28,3	28,7	30,0	30,5	32,0	31,3	29,8	28,2	28,2
EU ⁽¹⁾	29,1	29,4	30,6	32,5	33,3	34,6	33,2	33,7	32,1	31,3	32,2	31,7	32,6	32,2	30,5	31,0
ES	30,1	32,6	32,7	33,4	33,9	34,1	33,7	34,2	33,9	34,7	35,9	36,8	37,1	33,0	30,7	31,9
FR	42,7	44,0	44,2	44,1	44,9	44,2	43,5	43,3	43,1	43,3	43,8	44,1	43,4	43,2	42,0	42,5
IT	39,8	41,5	43,4	42,3	42,0	41,5	41,1	40,5	41,0	40,4	40,1	41,7	42,7	42,7	42,8	42,3
CY	26,9	28,4	26,9	27,6	27,8	29,9	30,7	30,9	32,2	33,0	35,0	35,6	40,1	38,6	35,3	35,7
LV	33,2	30,8	32,1	33,7	32,0	29,7	29,9	28,6	26,6	26,6	29,2	30,6	30,6	29,2	26,7	27,3
LT	27,5	27,1	30,6	31,7	31,7	29,9	28,5	28,2	28,0	28,1	28,4	29,2	29,5	30,0	29,2	27,1
LU	37,1	37,6	39,3	39,4	38,3	39,1	39,8	39,3	38,1	37,3	37,6	36,9	36,7	36,6	37,6	37,1
HU	41,0	39,9	35,3	38,2	38,9	39,8	38,7	38,0	36,0	37,7	37,4	37,3	40,4	40,3	40,1	37,7
MT	25,8	25,4	27,6	25,6	27,3	27,9	29,7	30,6	31,1	32,6	33,7	34,0	34,8	33,8	34,3	33,3
NL	40,2	40,2	39,7	39,4	40,4	39,9	38,3	37,7	37,4	37,5	37,6	39,0	38,7	39,2	38,3	38,8
AT	41,4	42,8	44,2	44,1	43,8	43,0	44,9	43,8	43,4	43,0	42,1	41,5	41,7	42,7	42,6	42,0
PL	37,1	37,2	36,5	36,4	34,9	32,6	32,2	32,7	32,2	31,5	32,2	33,8	34,8	34,3	31,6	31,8
PT	29,5	30,2	30,2	30,3	31,0	31,1	30,9	31,5	31,7	30,6	31,5	32,3	32,6	32,8	31,0	31,5
RO	27,5	25,9	26,4	29,0	31,0	30,2	28,6	28,1	27,7	27,2	27,8	25,5	29,0	28,0	26,9	27,2
SI	39,0	37,5	36,7	37,6	37,9	37,3	37,5	37,8	38,0	38,1	38,6	38,3	37,7	37,2	37,6	38,0
SK	40,3	39,4	37,3	36,7	38,4	34,1	33,1	33,0	32,9	31,8	31,3	29,3	29,3	29,2	28,6	28,1
FI	45,7	47,1	48,4	46,3	45,9	47,2	44,8	44,7	44,1	43,5	43,9	43,8	43,0	42,9	42,8	42,1
SE	47,9	50,3	50,7	51,2	51,5	51,5	49,4	47,5	47,5	48,0	48,9	48,3	47,3	46,4	46,7	45,5
UK	34,7	34,4	34,8	36,9	36,2	36,7	36,6	34,6	34,7	35,2	36,0	36,7	36,3	37,9	34,8	35,6
NO	42,0	42,4	42,2	42,0	42,3	42,5	42,9	43,1	42,3	43,0	43,2	43,5	42,9	42,1	42,4	42,9
IS	38,3	34,3	34,6	34,4	36,5	37,1	35,3	35,2	36,7	37,6	40,5	41,4	40,5	36,8	33,5	35,0
EU-27 average																
GDP-weighted	39,3	39,9	40,1	40,2	40,6	40,4	39,5	38,8	38,8	38,7	39,0	39,5	39,4	39,3	38,4	38,4
arithmetic	36,6	36,4	36,7	37,0	37,2	37,0	36,3	36,0	35,1	35,1	36,5	36,7	37,1	36,6	35,8	35,6
EA-17 average																
GDP-weighted	38,7	40,4	40,8	40,7	41,2	40,9	40,0	39,5	39,5	39,2	39,4	40,0	40,0	39,6	39,0	38,9
arithmetic	35,7	36,6	37,0	37,1	37,2	37,2	36,5	36,7	36,6	36,5	36,9	37,0	37,3	36,9	36,5	36,4

(1) Data for Greece is provisionally for years 2003-2010.
For more details see Annex A and B of the Taxation Trends report.
Source: Eurostat (online data code gov_a_tax_ag)
Date of extraction: 13/01/2012

În mod constant, cum Zona Euro (ZE-17) este formată în majoritate din vechile state membre, media fiscalității sale este puțin mai ridicată decât media UE – 27 (0,5%).

NSM au o structură diferită. Astfel, dacă UE – 15 obțin în proporții aproximativ egale venituri din impozite directe, indirecte și contribuții sociale, în cele noi se înregistrează ponderi mici ale impozitelor directe.

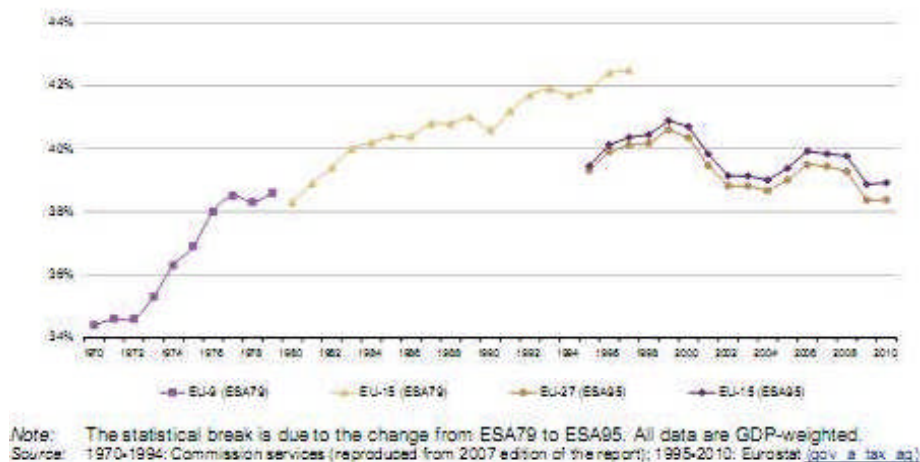
Eforturile de a reduce fiscalitatea, permanente după anul 2000, s-au diminuat treptat, reducerea taxelor, aproape agresivă în anul 2001, și-a pierdut ușor importanța în anii ce au urmat, abandonându-se total în anul 2005. În plus, în NSM s-a înregistrat o reducere a fiscalității la începutul anilor '90, după această perioadă înregistrându-se creșteri constante.

Fiscalitatea europeană este cea mai ridicată încă din a treia decadă a secolului XX. În acea perioadă s-a extins intervenția statului în economie, ceea ce a dus la rate mari ale fiscalității în anii 70. La sfârșitul anilor 90, mai întâi Tratatul de la Maastricht și mai târziu Pactul de Creștere și Stabilitate, au adus adoptarea unor pachete de consolidare fiscală. În unele state membre procesul s-a bazat pe reducerea cheltuielilor publice, iar în altele pe creșteri de impozite, uneori temporare.

2. Impozitele directe la nivelul UE - mai scăzute în NSM

Impozitele sunt în mod tradițional împărțite în directe și indirecte; prima categorie permite o **redistribuire mai mare** a veniturilor iar cea de-a doua categorie nu este caracterizată de progresivitate. Așadar, recurgerea la impozitarea directă, mai sesizabilă de către electorat, tinde să fie mai mare în țările în care obiectivele de redistribuire a veniturilor sunt mai pronunțate, ceea ce se manifestă prin impozitare ridicată a veniturilor.

În general, NSM au o structură diferită de cea a UE – 15; în timp ce statele vechi adună impozite (directe, indirecte și contribuții sociale) în proporții asemănătoare, cele noi au de cele mai multe ori o pondere redusă, în total, a impozitelor directe, în pofida armonizării celor mai importante impozite indirecte. Aceasta deoarece armonizarea nu a impus mărirea lor ci forma legală și nivelul minim, în special la accize.

**Grafic nr. 2 RATA FISCALITĂȚII 1970-2010
(inclusiv contribuțiile la asigurările sociale), ca % în PIB
(PIB – medie aritmetică)**

Între vechile state membre se înregistrează, de asemenea, diferențe interesante. Statele nordice (Suedia, Danemarca și Finlanda), de exemplu, se bazează în special pe impozitarea directă, în timp ce unele state sudice (Grecia și Portugalia, de exemplu) pe impozitele indirecte.

În Danemarca, marea majoritate a cheltuielilor publice se realizează din impozitarea generală, nu pe seama contribuțiilor la asigurările sociale. Ponderea impozitelor directe în total venituri fiind cea mai ridicată din Uniunea Europeană 29,9 %, iar cea a contribuțiilor sociale foarte redusă, de 1,0 %.

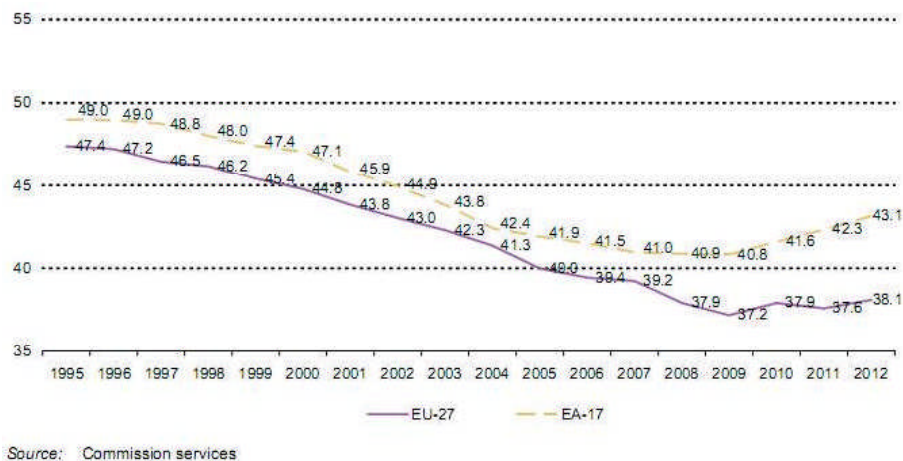
La polul opus se situează Germania, ce are cea mai mare pondere a contribuțiilor sociale în total venituri 15,5% și cea mai mică a impozitelor directe 11,2%, din UE – 15, la fel Franța.

2.1 Impozitarea veniturilor persoanelor fizice

Media în UE – 27 este de 38,1 %. Aceasta variază semnificativ în cadrul Uniunii, de la 10 % în Bulgaria, la maxim 56,6 % în Suedia (vezi graficul 3), în timp ce Danemarca, care înregistrase cele mai mari valori până în anul 2009 – 59 %, a redus procentul la 55,4 %.

Cele mai reduse zece valori nu se regăsesc la niciuna din vechile UE – 15, cele mai mari înregistrându-se, cum era de așteptat, la statele nordice, cu excepția Olandei, care, ocupă poziția a treia, ca mărime a impozitării pe venit, chiar dacă în termeni de fiscalitate generală este pe locul 12.

Deloc surprinzător, cele mai reduse sunt în Bulgaria, Rep. Cehă, Lituania și România, unde fiscalitatea în general este mai redusă.

Graficul nr. 3. Impozitul pe venit (%)

Trendul a fost crescător încă din 2009. În fiecare an, cinci – șase state membre și-au crescut rata de impozitare a veniturilor persoanelor fizice și ca urmare, în 2012, s-a atins media cea mai ridicată din 2008 – de 38,1 % (vezi graficul 3). Aceste modificări sunt puse pe seama crizei economico-financiare mondiale. La fel de vizibilă este și creșterea mediei UE-15 ajunsă la 43,1% în 2012 după minimumul atins în 2009 – de 40,8 %.

2.2 Impozitarea veniturilor corporațiilor

Din a doua jumătate a anilor '90, impozitarea corporațiilor s-a redus semnificativ și continuu, de la 35,3 % în 1995 la 23,5 % în 2012 (vezi graficul 4). Criza însă a încetinit, apoi a stopat acest trend.

Deși trendul a fost de reducere, ratele de impozitare a corporațiilor diferă foarte mult în interiorul Uniunii Europene.

Rata ajustată a impozitării corporațiilor¹ variază de la minimum de 10 % (Bulgaria și Cipru) la maximum de 36,1 % în Franța, chiar dacă prăpastia între nivelul minim și maxim s-a mai micșorat din 1995.

Ca și în situația impozitului pe venitul persoanelor, valori mai reduse se înregistrează în statele cu rate ale fiscalității mai reduse; noile state membre se încadrează în acest profil, cu excepția Maltei care nu a modificat această rată din 1995.

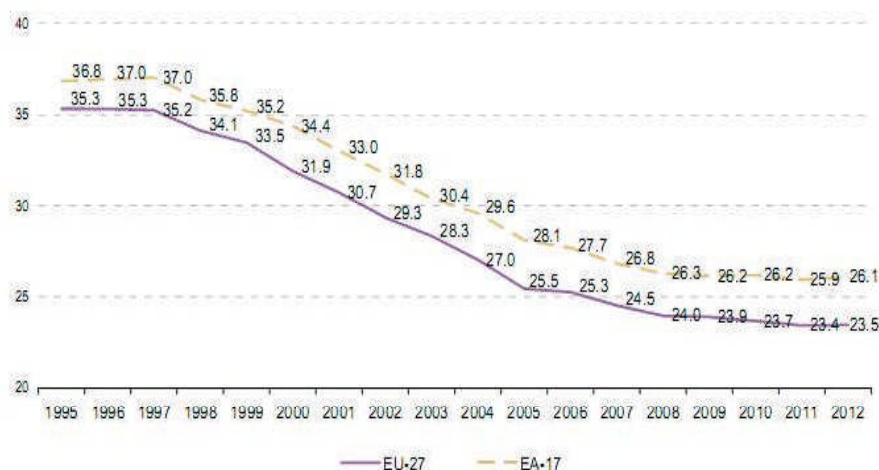
3. Impozitarea indirectă

Rata implicită a impozitării, ale cărei date sunt cele mai semnificative pentru a arăta povara fiscală², arată că impozitarea consumului, în majoritatea țărilor Uniunii, este pe un trend crescător încă din 2001 (vezi graficul 5). Media aritmetică a UE – 25 a crescut de atunci în medie cu 1,5 % și cu 0,5 % în anul 2005.

Trendul este și mai vizibil în micile state membre, care au ridicat nivelul impozitării, în ultimii ani, la nivelul minim al UE.

¹ În unele state, venitul corporațiilor este suprataxat, prin intermediul unor impozite suplimentare, similare dar nu identice cu impozitul pe venitul corporațiilor. Pentru a ține cont și de acest aspect, rata simplă a impozitării veniturilor corporațiilor a fost ajustată, în scopuri comparative, în cazul existenței unor valori diferite fiind aleasă cea mai mare dintre acestea, fiind adăugate suprataxările, în medie, ale impozitelor locale, la rata standard.

² Rata implicită a impozitării arată în general, media efectivă a poverii fiscale, pe diferite tipuri de venituri sau activități, respectiv muncă, consum sau capital, ca raport între venitul adus de tipul respectiv de impozit și baza sa (maxim posibilă). De exemplu, pentru consum, se calculează raportul între veniturile totale ale tuturor impozitelor pe consum și cheltuielile finale de consum ale gospodăriilor.

Source: Commission services

Graficul nr. 4. Impozitarea veniturilor corporațiilor 1995-2012, în% (medie aritmetică)

Marile state membre înregistrează ușoare scăderi ale impozitelor pe consum, mai puțin Germania, unde TVA a crescut cu 3 % în anul 2007.

Trendul de creștere este general, comparativ cu anul de bază 1995, scăderi înregistrându-se doar în 10 țări.

Din anul 2001, acesta a fost și mai general, doar în 7 state membre înregistrându-se reduceri, cea mai semnificativă în Grecia, cu -2,5 %, urmată de alte state cu reduceri mai modeste, de până în 1 %, precum Lituania, Germania, Italia, Marea Britanie și Austria.

Bulgaria, Cipru și România au înregistrat creșteri însemnate, de peste 5% în perioada 2001 – 2005, ceea ce demonstrează ideea că în NSM s-au înregistrat cele mai semnificative creșteri.

Source: Commission services

Grafic nr. 5. Rata implicită a impozitării consumului 1995-2010 (% - medie aritmetică)

Descompunerea ratei implicite a impozitării consumului arată că și celelalte taxe, precum accizele (pe energie, tutun, alcool) contribuie semnificativ la veniturile din taxele pe consum iar între state se înregistrează diferențe semnificative din acest punct de vedere.

Aceasta deoarece mărimea lor reflectă gradul de implicare a statului respectiv în reducerea poluării, incidenței unor boli datorate fumatului sau consumului de alcool sau pur și simplu relevă nevoia acută de resurse bugetare pentru statele sărace ce exploatează dependențele propriilor cetățeni.

Nivelul fiscalității europene este în mod clar mare, de aceea nu vom greși apreciind ca necesară reducerea acestuia pe viitor, chiar dacă ritmul va fi unul diferit în fiecare stat european. Se impune și stabilirea unor coordonate clare pentru o politică fiscală comună, care să completeze mai vechile politici comune (de exemplu PAC – Politica Agricolă Comună) ale Uniunii Europene.

Bibliografie:

1. Chilarez Dănuț, *Fiscalitate*, Editura Independența Economică, Pitești, 2010.
2. Joumard Isabelle, *Tax Systems in the European Union Countries*, (June 29, 2001). OECD Economics Working Paper No. 301. Available at SSRN: <http://ssrn.com>
3. Negrea (Culiță) Gica-Gherghina, *Fiscalitate europeană*, Editura Tribuna Economică, 2008
4. *** *Taxation Trends in the European Union*, 2012 Report, http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/index_en.htm